

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/82472,Dziewulski-Waclaw.html>
20.05.2024, 22:51

Dziewulski Wacław

DZIEWULSKI Wacław (29 IX 1882, Warszawa – 10 VIII 1938, Wilno), fizyk. Syn Eugeniusza, asystenta w Katedrze Fizyki UW, oraz Anieli Krauze, brat Władysława, astronoma.

Ukończył V Gimnazjum w Warszawie i w 1901 wstąpił na wydział mechaniczny Inst. Politechnicznego. Studiował tam do wybuchu strajku szkolnego w 1905. Postanowił już wtedy zmienić kierunek studiów i w 1906 wyjechał do Getyngi. Po dwóch latach studiów z zakresu fizyki, zajął się pod kierunkiem W. Voigta magnetoptycznym efektem Kerra. Opracował bardzo dokładną metodę pomiaru bardzo małych kątów skręcenia płaszczyzny polaryzacji, a także technikę wytwarzania nalołów metalicznych w próżni. Zbadał m.in. zależność efektu Kerra od długości fali przy jej prostopadłym padaniu na powierzchnie metalu. Poświęcona temu efektowi rozprawa doktorska Dz., opublikowana w 1912, stanowiła ważny wkład do optyki i była cytowana we wszystkich obszernych podręcznikach. Rok akademicki 1911/12 Dz. spędził w laboratorium E. Rutherforda w Manchesterze, badając zjawisko Zeemana w wodorze.

Na jesieni 1913 na zaproszenie M. Smoluchowskiego objął stanowisko asystenta w Katedrze Fizyki Doświadczalnej UJ w Krakowie. Wybuch wojny zastał go w Warszawie. Odcięty od Krakowa, pracował nad promieniotwórczością w Pracowni Radiologicznej TNW im. M. Kernbauma, a po wkroczeniu Niemców wstąpił do Legionów Polskich i brał udział w walkach nad Styrem i Stochodem. Po powrocie do Warszawy w 1916 został asystentem J. Kowalskiego-Wierusza na UW. Rozpoczął też zleczone mu wykłady z fizyki teoretycznej.

We IX 1919 Dz. został powołany na zastępcę profesora fizyki w powstającym Uniw. Stefana Batorego w Wilnie. Musiał tam, wspólnie z J. Patkowskim, tworzyć Zakład Fizyki od podstaw, w zdewastowanym budynku, pozbawionym infrastruktury i

wyposażenia. Dzięki jego inwencji i zapobiegliwości, mimo przerwy spowodowanej wojną polsko-bolszewicką 1919–21, już w 1923 w Zakładzie można było zacząć badania doświadczalne. Nawiązując do badań, które prowadził w Getyndze, Dz. rozpoczął zakrojony szeroko program wyznaczania stałych optycznych niałotów metalicznych w różnych częściach widma, ich właściwości elektrycznych i magnetycznych oraz zależności od warunków wytwarzania. Częściowe wyniki przedstawiał na Zjazdach Fizyków Polskich, ale nie zdążył przygotować do druku obszernej, całościowej rozprawy na ten temat; wszystkie zebrane materiały uległy potem zniszczeniu podczas II wojny światowej. W Zakładzie Dz. prowadzono także badania fotoluminescencji i triboluminescencji. H. Niewodniczański odkrył tam magnetyczne promieniowanie dipolowe, które następnie opisał z J. Biatonem.

Dz. wniósł ważny wkład do rozwoju fizyki w Polsce. Z ramienia Komitetu Fizycznego przy Radzie Nauk Ścisłych i Stosowanych pracował, jako przewodniczący komisji, nad planem stworzenia Inst. Fizyczno-Technicznego; plany te zniweczyła wojna. Opracował programy nauczania fizyki w szkołach średnich, był jednym z założycieli czasopisma „Fizyka i Chemia w Szkole”, brał udział w opracowaniu nowego wydania *Zasad fizyki* A. Witkowskiego.

PSB (H. Niewodniczański).

J. Patkowski i Sz. Szczeniowski: *Wacław Dziewulski*, „Acta Physica Polonica” 1939, t. 7, s. 103–109.

Andrzej Kajetan Wróblewski